

stupy — zejména upevnění nádoby a konstrukce ležní — zcela objasněny, i když např. v Halle-Giebichensteinu se archeologové touto otázkou a rekonstrukcemi velmi podrobně zabývali.

J. Nenquin také studuje sociální stránku produkce soli. Je pozoruhodné, jak obrovská množství soli byla — podle archeologických dokladů — vytěžena ze solných dolů a jak rozšířeny byly ostatní způsoby získávání soli. Tato skutečnost je dostatečně odůvodněna nezbytností soli a její výbornou směnovatelností. Je pravděpodobné, že se výrobou soli musel zabývat velký počet lidí, obyvatelé celého sídlště nebo dokonce celé oblasti.

Čtvrtá kapitola je věnována otázce datování německých, rakouských, francouzských a anglických lokalit. Autor bere v úvahu období od neolitu — ve Francii dokonce od paleolitu — až po římské období. Největšího rozkvětu dosáhla solná produkce v těchto oblastech v období laténském a římském. Autor uvádí, že několik lokalit na východním pobřeží Anglie bylo datováno použitím pylové analýzy.

V páté kapitole zhodnotil J. Nenquin hospodářský význam soli v pravěku, všechny druhy jejího uplatnění: v práci s kovy, při konzervaci, mumifikaci, při zúrodnování půdy, přípravě pokrmů atd. Sůl byla též používána jako měřítko hodnot i jako platidlo, např. v Černomoří byla vyměňována za otroky a za pšenici.

Obchod se solí a transport soli byl podle antických pramenů velmi rozšířen a dobře organizován. Známá je Via Salaria, která vedla přes celou Itálii, nebo v záp. Evropě Via Noricum. O význam soli v pravěku svědčí také řada místních názvů odvozených od soli a konečně také důležitá úloha soli v lidové magii a mytologii.

Svou práci končí J. Nenquin závěrem, ve kterém vytyčuje úkoly, které bude možno při použití moderních technických prostředků ještě vyřešit a tak přispět k hlubšímu poznání materiální kultury pravěkého člověka.

Studie J. Nenquina tedy přináší obraz — i když ne ucelený, protože pomíjí materiál z téměř celé východní Evropy — o stavu bádání a o problematice jedné stránky archeologických výzkumů. V tom je její nesporný přínos pro poznání historie lidské práce.

Jana Vignatiouá

A. G. Woodhead, *The Study of Greek Inscriptions*, Cambridge University Press 1959. Stran XI + 139.

Recenzovaná práce je stručný, ale mimořádně přehledný úvod do studia řecké epigrafiky, uvádějící velmi jasnou formou do všech teoretických i praktických otázek, s kterými se může setkat ten, kdo se chce zabývat problematikou starořeckých dialektů. Práce je rozdělena do deseti oddílů. Po krátké úvodní kapitole věnované značkám a symbolům, jichž se užívá v nápisných edicích, následuje kritický výklad o počátcích a o vývoji řecké abecedy. Autor tu nezapomíná zaujmout stanovisko i k mykénským textům; považuje Ventrisovo rozluštění za všeobecně přijaté, pokládá však mykénskou epigrafiku za natolik speciální disciplínu, že její problematiku — stejně jako kyperskou — do svých výkladů nezahrnuje. Pokud jde o chronologii vzniku řecké abecedy, nepřijímá autor radikální stanovisko Carpenterovo [viz např. *R. Carpenter, Folk Tale, Fiction and Saga in the Homeric Epics*, Berkeley 1958, str. 10nn., hlavně však *AJA* 37, 1933, 8n.], podle něhož došlo k adaptaci foinického písma pro účely řeckého jazyka teprve někdy v 2. pol. 8. stol. př. n. l., totiž v době těsně předtím, než vznikly první doložené řecké alfabeticke nápisy [nejstarší řecký alfabeticke nápis na athénské oinochoe pochází z doby kolem r. 725]; W. naopak pokládá mimořádnou podobnost nejstarší řecké abecedy s tzv. nápisem krále Meši z 9. stol. př. n. l. za dostatečně pádný argument pro poněkud vyšší chronologii oné adaptace a klade ji již na počátek 8. stol. př. n. l. [W. tedy nesdílí ani opačný extrémní názor o velmi raném převzetí písma od Foiničanů, jak jej prosazovala řada jiných badatelů; ve světle nejnovější práce o archaicke řecké epigrafice, která vyšla z pera *L. H. Jefferyové* pod názvem *The Local Scripts of Archaic Greece*, Oxford 1961, 12nn., se nyní zdá, že pravda bude asi uprostřed mezi Woodheadem a Carpenterem — tj. že zrod řecké abecedy je asi nejspíše klást do poloviny 8. stol. př. n. l. Ve zbylé části druhé kapitoly si pak W. všimá osudů některých speciálních řeckých písmen a problematiky epichorických abeced; přitom hlavní pozornost věnuje třem z nich, abecedám ionské, která později zvítězila v celém Řecku, attické a korintské. V třetí kapitole vysvětluje autor pojmy *boustrophedon* [psaní střídavě zprava doleva a zleva doprava] a *stoichedon* [psaní tím způsobem, aby bylo každé další písmeno vždy přesně pod dalším písmenem předešlého řádku] a přechází ke kapitole čtvrté, která je věnována klasifikaci nápisů podle jejich obsahu; po řadě je tu probírána zejména obsahová problematika dekretů, různých seznamů a katalogů, dedikací, čestných nápisů, resp. i nápisů náhrobních, propouštěcích listin i nápisů prosopografického významu. Tato část práce je zakončena výběrem 29 nápisů k ilustraci nejdůležitějších z těchto typů. Pátá kapitola jedná o datování nápisů. Jsou to vlastně praktické rady hlavně pro ty, kteří si z různých důvodů potřebují ověřit správnost dosavadního datování toho či onoho nápisu. W. tu za tímto

účelem vypočítává pět kritérií, k nimž je nutno přihlížet. Jsou to: 1. původ nápisu [je nutno znát časové rozpětí existence té či oné obce, resp. té či oné památky]; 2. umělecko-archeologický charakter památky; 3. obsah nápisu [a] zda není na nápisě obsažen údaj či zmínka o nějaké historické události, b) nebo o nějaké historické osobě, c) zda na něm nenalzáme nějaký jiný údaj propo-graphického významu, d) nebo nějaký kalendářní údaj, e) příp. udání roku vlády císaře nebo krále]; 4. obsahový typ nápisu, způsob vyjadřování, užití formule; 5. styl písma a tvary písmen. V šesté kapitole se dovídáme o metodách doplňování porušených nápisů; autor tu podává celou řadu rad, svědčících o jeho dobré znalosti problému. Tento výklad měl však být podle našeho názoru ve větší míře doprovázen názornými příklady konkrétního textového doplňování, na nichž by se byly tyto rady ilustrativněji uplatnily. Sedmá kapitola jedná o dvou technických otázkách, o pořizování oklepů a fotografických snímků nápisů. W. tu podává mimo jiné podrobnou informaci o nové metodě pořizování „oklepů“ — či spíše otisků — pomocí tekuté gumy nebo latexu, jak byla vypracována začátkem padesátých let na kalifornské universitě. Je tu také cenné poučení o nejvýznamnějších světových sbírkách oklepů [největší je v majetku berlínské Akademie věd, dále je uveden Institute of Advanced Study v Princetonu, Museum of Classical Archaeology v Cambridgi a Ashmolean Museum v Oxfordu]. Osmá kapitola obsahuje stručnou charakteristiku řeckých nápisů z hlediska jejich uměleckého vývoje. Nápis jsou tu rozdělovány do pěti období: a) archaické období — starší období epichorických abeced, charakterizované rozvojem stylu *stoichedon*: v Attice končí asi rokem 480 př. n. l., mimo Attiku trvá déle; b) feidiiovsko-polykleitovské období — vrcholné období stylu *stoichedon*: zbytek 5. stol. př. n. l.; c) 4. stol. př. n. l. — pokračování v tendencích uvedených sub b), často s užitím písmen menší velikosti než předtím, ovšem leckdy již se sklonem k nedbalosti v psaní; d) helénistické období — tendence k dekorativnosti, nápisy mnohdy rozmanité kvality; e) římské období — smír mezi školami klasicou a dekorativní vede k zlepšení nápisové úrovně, časem však sílí opět sklon k nedbalosti, dokonce i na oficiálních nápisích. Cenné informace přinášejí i poslední dvě kapitoly díla. V deváté kapitole je čtenář seznamován se všemi významnějšími publikacemi z oboru řecké epigrafiky a ve zvláštním přídavku je mu předkládán seznam všech dosud vylých svazků edice *Inscriptiones Graecae*; předností tohoto seznamu je, že tam, kde příslušný svazek *IG* nebyl dosud vydán nebo je zastaralý, byl výčet autorem rozšířen o novější díla obdobného charakteru, i když nevyšla přímo v *IG*. V poslední kapitole nacházíme řadu přídatných informací, jako výklady o způsobu vyznačování číselných údajů, o athénských fylách, déměch a archontech i o athénském a delfském kalendáři.

Rozsáhlý poznámkový aparát, kterým je práce uzavřena, doplňuje pak leckdy ještě o další podnětné informace tuto svěží a přehledně psanou publikaci, v níž se Woodheadovi opravdu podařilo splnit svůj cíl — dát i nespecialistovi do rukou srozumitelnou příručku řecké epigrafiky.

Antonín Bartoněk

Denys L. Page, History and the Homeric Iliad. Sather Classical Lectures 31, University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1959. Stran 350. \$ 8.

Recenzovaná kniha je vlastně poněkud zkrácený soubor šesti přednášek proslavených na podzim r. 1957 v rámci tzv. *Sather Lectures* na kalifornské universitě; k nim přistoupily ještě dodatečně navíc dvě krátké kapitoly, takže celkový počet kapitol činí v knize osm. Autor si tu vzal za cíl prouzkoumat historické pozadí trójské války a za tím účelem si všímá v jednotlivých kapitolách po řadě zpráv týkajících se problému tzv. Achijavy (kap. 1: str. 1–40), výsledků archeologických výzkumů v Tróji (kap. 2: 41–96), historického pozadí trójské války ve světle chetitských dokumentů (kap. 3: 97–117), homérských popisů mykénského Řecka (kap. 4: 118–177), textů lineárního písma B z Pyly a Knossu (kap. 5: 178–217) a mykénských reliktiů v Iliadě (kap. 6: 218–296). V omezení dvou navíc připojených kapitolkách se pak Page zabývá problematikou autorství Iliady, a to jednak ve výkladu pojednávajícím o poselstvu Řeků k Achilleovi (dodatek I: 297–314), jednak ve stati o achajském valu (dodatek II: 315–340). Práce je nakonec opatřena indexem (343–350).

Již z tohoto výčtu je patrné, že autorův záměr i problematika, kterou se v knize obírá, je velmi široká. K tomu pak přistupuje i sám způsob zpracování, který z jednotlivých kapitol činí vlastně samostatné monografické celky, vyčerpávající pokaždé do značné míry problematiku té či oné otázky.

Velmi cenným přínosem je hned první kapitola, v které autor řeší velmi seriózním způsobem otázku tzv. Achijavy, tj. mocenského útvaru, o kterém je častěji řeč v chetitských dokumentech a který bývá od dob Forrerových nezdídka spojován s mykénskými Achaji (srov. zvl. *E. Forrer, Mitt. d. deutsch. Orientgesellschaft* 63, 1924, 1–22). Serióznost Pageova přístupu spočívá zejména v tom, že oprávněně odmítá buď zcela nebo aspoň zčásti většinu jazykových paralel, o kterých Forrer věřil, že je lze uznávat mezi některými jmény z chetitských dokumentů a některými